

Masarykova univerzita

Fakulta sociálních studií

SPR209 Sociální deviace pro SPR

2. priebežná práca

Úvod

V tejto práci sa na základe definície sociálnej práce a sociálnych pracovníkov pokúsím odpovedať na nasledujúce otázky:

1. Prečo je pre sociálnych pracovníkov dôležité poznať vznik a vývoj sociálnych deviácií, odchýlok či inakostí?
2. K čomu môžu byť informácie o vzniku a vývoji deviácií v sociálnej práci využité?
3. Aké môžu byť role sociálnych pracovníkov pri práci so sociálnymi deviáciami?

Definícia sociálnej práce a sociálnych pracovníkov

V postmodernej dobe by sme iba márne hľadali jednotnú definíciu sociálnej práce. Každý sa na túto profesiu pozerá inak a preto sa aj definície v literatúre odlišujú.

Definícia prijatá v kanadskom Montreale v júli 2000 na svetovej konferencii sociálnych pracovníkov znie: *Sociálna práca ako profesia zlepšuje riešenie problémov v ľudských vzťahoch, riešenie sociálnych zmien, posilňuje a oslobodzuje ľudí a posilňuje spoločnosť. Intervenuje v oblastiach, kde ľudia vstupujú do vzťahov so svojim prostredím a využíva na to teórie ľudského správania a teórie sociálnych systémov. Princípy ľudských práv a sociálnej spravodlivosti sú základom sociálnej práce.*

Matoušek (2001) vo svojej publikácii sociálnu prácu definuje ako spoločenskovednú disciplínu aj oblasť praktickej činnosti, ktorej cieľom je odhaľovanie, vysvetľovanie, spomínanie a riešenie sociálnych problémov. Sociálna práca sa opiera jednak o rámec spoločenskej solidarity, jednak o ideál naplňovania individuálneho ľudského potenciálu. Sociálni pracovníci pomáhajú jednotlivcom, rodinám, skupinám i komunitám dosiahnuť spôsobilosť k sociálnemu uplatneniu alebo ju získať späť. Okrem toho pomáhajú vytvárať pre ich uplatnenie priaznivé spoločenské podmienky. U klientov, ktorí sa už spoločensky uplatniť nemôžu, podporuje sociálna práca čo naj dôstojnejší spôsob života.

Hoci sa môže zdať, že sa tieto definície odlišujú, majú spoločných mnoho znakov. Sociálna práca má podľa oboch podporovať ľudí v riešení problémov, poskytovať im podporu a najmä sa má snažiť o zmocňovanie osôb. Sociálna práca je v prvom rade práca s človekom a spoločnosťou. Každý sa môže ocitnúť na okraji spoločnosti pôsobením rôznych vplyvov. Sociálna práca by mala takýmto ľuďom poskytovať pomoc, aby sa mohli znova vrátiť do spoločnosti. Spoločnosť sa naopak musí učiť prijímať rôznosť ľudí a to je ďalšou náplňou sociálnej práce- práca so spoločnosťou ako celkom. Azda najlepšou definíciou toho, čo je poslaním sociálnej práce je, že sociálna práca má stavať mosty. Mosty, ktoré sa nevytvorili, alebo z nejakého dôvodu spadli.

Definície sociálneho pracovníka sa rovnako líšia, ale aj v nich nachádzame podobnosti.

Sociálny pracovník (podľa Strieženca, 1999) je profesionál, ktorý disponuje osobitými predpokladmi, vlastnosťami a schopnosťami.

Prispieva k zlepšeniu situácie a nabáda jednotlivca, skupinu, komunitu či spoločnosť k správnym postojom. Snaží sa riešiť a eliminovať poruchy a demotivačné faktory v interakcii so sociálnym prostredím, vedie klienta k vlastnej zodpovednosti, k rozvoju kritického

myslenia z hľadiska budúcich potrieb a k účelnému využitiu vlastných zdrojov. Očakávané efekty práce sociálneho pracovníka sa prejavia v momente nezávislosti klienta.

Z definície je zrejmé, že sociálny pracovník sa snaží o to, aby bol klient schopný zapojiť sa do spoločnosti a fungovať v nej. Sociálny pracovník sprevádza klienta na ceste za samostatnosťou. V prípade, že má klient problémy interagovať s okolím, sociálny pracovník mu pomáha zvládať tieto problémy a nachádzať cesty k spoločnosti.

Prečo je pre sociálnych pracovníkov dôležité poznať vznik a vývoj sociálnych deviácií, odchýlok či inakostí?

Je samozrejmé, že sociálny pracovník sa počas svojej praxe stretne s mnohými ľuďmi a jeho klientom sa môže stať ktokoľvek. Podľa vyššie uvedenej definície sociálneho pracovníka by tento človek mal disponovať určitou vedomostnou základňou, ktorá mu dáva možnosť riešiť a pracovať s rôznymi klientami. Podľa Strieženca (1999) má sociálny pracovník klienta zmocňovať a nabádať k určitému správaniu a postojom, ktoré by človek mal mať, aby sa mohol integrovať do spoločnosti.

Ako je písané vyššie, sociálny pracovník by mal sprevádzať klienta počas jeho cesty za dosiahnutím vytýčeného cieľa. Ak má byť sociálny pracovník dobrým sprievodcom, musí poznať celú cestu klienta. To znamená aj jeho minulosť. Ak sociálny pracovník pracuje s klientom, ktorý má deviantné správanie, ale má k nemu sklony, sociálny pracovník potrebuje o deviácií vedieť maximum. Potrebuje vedieť, ako táto deviácia u klienta vznikla, čo bolo príčinou a ako sa môže vyvíjať. Ak sa spolu vydajú na cestu, sociálny pracovník musí poznať možné správanie klienta, zmeny v tomto správaní a dôvody tohto správania.

Sociálny pracovník musí poznať tento vývoj tiež preto, aby vedel, ako má s týmto klientom pracovať a ako má pristupovať k stavaniu mostov medzi klientom a spoločnosťou.

Vďaka týmto znalostiam dostáva sociálny pracovník možnosť nahliadať na klienta a jeho životnú situáciu oveľa komplexnejšie. Toto Baláž (2018) nazýva komplexným posúdením. Tieto znalosti mu dávajú možno pozrieť sa na klienta z viacerých strán a tiež mu poskytujú komplexnejší pohľad na správanie, ktoré môže byť odchýlené od spoločenskej normy.

K čomu môžu byť informácie o vzniku a vývoji deviácií v sociálnej práci využité?

Komplexné posúdenie životnej situácie klienta, ktoré vysvetlil Baláž (2018) je možné v prípade, že sa na jedincovu situáciu, či problém pozeráme z viacerých uhlov pohľadu. Ak bude sociálny pracovník posudzovať klientovu situáciu, pre komplexnosť posúdenia musí brať ohľad aj na jeho minulosť. Nie je však dôležitá iba minulosť, ale tiež charakter tej danej deviácie, či odchýlky. Ak sociálny pracovník rozumie sociálnym deviáciám, dokáže pracovať s klientom podľa jeho potrieb. Neznalý sociálny pracovník by mohol takeého klienta zaškatuľkovať a označiť za nebezpečného pre spoločnosť, alebo za neschopného začleniť sa. Ak by sociálny pracovník nemal znalosti z tejto oblasti, mohlo by sa stať, že by sa pri intervencii zameral na zmenu klienta, čo však nie je vždy správne a vhodné riešenie. Pri komplexnom posúdení je nutné brať ohľad na vplyv prostredia, ktoré môže zlyhávať

rovnako, ako jedinec. Znalosť vzniku a vývoja deviácií a odchýlok pomáha sociálnemu pracovníkovi posudzovať klientovu situáciu komplexne, čo vedie k efektívnejšej práci s klientom.

Sociálna práca má reintegrovať klientov do spoločnosti a v prípade, že títo klienti majú problém prispôbiť sa normám tejto spoločnosti, pomáha im zvládať možné problémy a učiť sa tieto normy. Ak sociálny pracovník pozná vznik deviantného správania, môže s ním pracovať a klientovi pomáhať zvládať normy spoločnosti.

Týmto spôsobom je oveľa jednoduchšie znova postaviť mosty medzi jedincom a spoločnosťou, čo je základnou úlohou sociálnej práce.

Aké môžu byť role sociálnych pracovníkov pri práci so sociálnymi deviáciami?

Řezníček (2000: 63-64) vo svojej publikácii uvádza viacero možných rolí, ktoré môže vykonávať sociálny pracovník. Hovorí o: administratívnej roli, poradensko- terapeutickú roli, expertnej roli, roli cvičiteľa sociálnej adaptácie, roli prípadového manažéra a pod. Tieto role sa samozrejme neustále prelínajú a nedá sa vykonávať výhradne jedna. Práca s klientom je rôznorodá a určite nezahŕňa iba jednu z rolí.

Sociálny pracovník pomáha klientom so sociálnym fungovaním a s ich zapojením do spoločnosti. Ak sociálny pracovník pracuje s deviantným klientom, plní podľa mňa najmä úlohu učiteľa sociálnej adaptácie a tiež rolu terapeutickú.

Deviantný klient potrebuje, aby ho sociálny pracovník neodsudzoval a nesnažil sa za každú cenu zmeniť. Sociálny pracovník musí byť terapeut, ktorý klienta vypočuje a pochopí. Sociálny pracovník vďaka znalostiam o deviáciách získa prehľad o klientovej situácii a bude môcť navrhnúť takú intervenciu, ktorá klientovi pomôže adaptovať sa na danú spoločnosť. Vďaka komplexnému posúdeniu klientovej životnej situácie bude vedieť naučiť klienta ako zvládať adaptáciu na spoločenské normy bez toho, aby poškodil alebo menil klientovu osobnosť.

Záver

V tejto práci som sa pokúsila pozrieť sa na prácu s deviáciami prostredníctvom definície sociálnej práce a sociálneho pracovníka. Odpovedala som na otázky týkajúce sa skúmania vzniku a vývoja deviácií. Snažila som sa prísť na odpoveď, ako nám môže táto znalosť pomôcť pri práci s klientom a ako by mal sociálny pracovník pri práci s takýmto klientom vystupovať.

Bibliografia:

STRIEŽENEC, Štefan. 1999. *Úvod do sociálnej práce*. Trnava : AD

MATOUŠEK, Oldřich et al. 2001. *Základy sociální práce*. Praha : Portál

BALÁŽ, R. 2018. Komplexní posouzení: Spojení studia sociálních deviací se sociální prací. *Sociální práce/Sociálna práca*. (18)6, 26–38

ŘEZNÍČEK, I. 2000. *Metody sociální práce*. Praha: Slon.

Celkové hodnocení: 66 / E

- forma: přes stanovený rozsah, sem tam překlep, hezká úprava a strukturace, ne zcela relevantní a vhodně zvolené zdroje (15 bodů)
- definice SPR (15 bodů)
- zdůvodnění důležitosti znalostí o deviacích/odchylkách/jinakostech pro SP (12 bodů)
- Popis možné aplikace znalostí do SP (12 bodů)
- Popis možných rolí sociálních pracovníků (12 bodů)